

ВСТУП

XX століття ознаменоване багатьма подіями, які вплинули на хід історії українського народу. Не менш яскравим і насиченим виявився цей період і для УГКЦ на західних теренах України. Становище Церкви, як і всього українського суспільства загалом, було на той час доволі складним. Перебуваючи в непростій ситуації, Церква була змушена пристосовуватися до умов і правил, які диктувала тогочасна тоталітарна радянська система. Переслідування, гоніння, залякування духовенства й мирян не могло не позначитися на духовному житті Церкви, оплотом якого стала стійкість у вірі її очільників, їхня відданість високим ідеям і принципам. Саме від мудрості духовних керманів значною мірою залежав провід і становище Церкви.

Владика Василь Всеволод Величковський – неординарна постать в УГКЦ. Він належить до тих багатьох славних і світлих особистостей католицької ієрархії, історія життя яких засвідчує неабияку мужність і відвагу у важких, поневолених комуністичним режимом часах, які випали на долю українського народу. Як славетний і гідний нащадок двох давніх і добре знаних на той час у Галичині священничих родин Величковських і Теодоровичів, владика був сповнений любові до Бога і свого народу в конкретних історичних обставинах свого часу. Від самого дитинства й аж до останнього подиху, присвятив усе своє життя боротьбі за духовні й культурні цінності українського народу. Його незламний характер та щире бажання послужити Богові та людям зробило його безсмертним в історії УГКЦ, а ревне місійне пастирське служіння принесло великі плоди, які полягали в духовному та моральному піднесенні теренів, на яких він провадив своє служіння, зокрема у Станіславові, Кам'янці-Подільському, на Волині й Тернопільщині. Блаженної пам'яті владика Величковський доклав немало зусиль, щоб на цих землях, незважаючи на панування нищівної безбожної системи, не згас дух віри і надії як на духовно-моральному рівні, так і на рівні національної свідомості народу, у якому жевріли сподівання й очікування на вільну й незалежну Українську Державу в усіх її аспектах і вимірах. На долю цього мученика новітньої історії, зокрема на його служіння, випало чимало випробувань: ув'язнення й важкі роботи в шахтах у Воркуті, знуцання в тюремних камерах, у яких ісповідникові католицької віри довелося багато перетерпіти за її збереження й до кінця залишитися вірним своїм національним переконанням. Проте всі ці жахіття не змогли загасити в ньому святого й ревного запалу служити на славу Богові та на спасіння людських душ. Перебуваючи там у нелюдських умовах, блаженний священномученик Всеволод Василь Величковський знаходив час і нагоду проповідувати Слово Боже та служити Божественну Літургію. Навіть коли йому загрожувала небезпека, він твердо стояв в обороні основних цінностей людства, які безбожна репресивна машина всіляко намагалася придушити і стерти з лиця землі. Внесок владика Величковського в розвиток духовно-національної свідомості українського народу можна порівняти з такими ісповідниками віри, як митрополит Андрей Шептицький та Йосиф Сліпий, з якими мав нагоду ще за свого життя творити не лише історію новітньої Церкви-мучениці, але й історію Української Держави. Його роль у формуванні духовної, культурної, історичної та національної свідомості на теренах

Західної України дає підстави звертатися, досліджувати й пам'ятати цю видатну особистість. Зважаючи на це, у дипломній роботі зроблено спробу висвітлити життєпис блаженної пам'яті Василя Всеволода Величковського, його внесок у формування християнських і національних цінностей у нашому народі, які зазнавали утисків з боку тогочасної панівної системи, а також вплив його діяльності на історичну самобутність і національну ідентичність західних теренів України.

Актуальність праці полягає в тому, що кожна християнська спільнота має свою історію, традиції та святих, які спричинилися до утвердження християнської віри. Це, зокрема, святи, ісповідники, блаженні. Період ХХ століття приніс багато страждань для УГКЦ. Саме тоді виокремилися особи, які стали світильниками для Церкви в непрості й похмурі для неї часи. На них було покладено нелегке завдання – провід Церкви в період підпілля. Серед таких неординарних особистостей особливо яскраво вимальовується постать єпископа Василя Всеволода Величковського, який чимало потрудився для того, щоб опікуватися Церквою в такий буремний для неї час. На виняткову увагу заслуговує його тогочасна місіонерська діяльність на Станіславщині, Волині, у Кам'янці-Подільському та інших місцевостях.

Приклад мучеників УГКЦ дуже важливий для нас, тому дослідження їхньої біографії відіграє вагомий роль, адже їхнє життя стає правилом віри для всієї Церкви. Актуальність теми нашої дипломної роботи зумовлена потребою досконалішого вивчення місійної та душпастирської діяльності владики Василя Величковського, яка на сьогодні все ще не достатньо досліджена.

Мета дипломної роботи полягає у глибокому вивченні душпастирської та місіонерської діяльності єпископа Василя Всеволода Величковського.

Мета дослідження передбачає постановку та розв'язання таких завдань:

1. Описати життя владики Василя Величковського та його покликання до священничого життя, період його перебування у Згромадженні редемптористів та початки служіння.
2. Проаналізувати місійну діяльність на Волині, Станіславщині, у Кам'янці-Подільському й Тернополі.
3. Окреслити період його душпастирства в умовах радянської атеїстичної політики.

Об'єкт дослідження – постать греко-католицького єпископа Василя Величковського.

Предмет дослідження – пастирська та місіонерська діяльність єпископа Василя Величковського.

Хронологічні межі дослідження – період 1903–1973 рр.

Під час написання дипломної роботи ми послуговувалися такими методами дослідження: аналіз, синтез, узагальнення, хронологічно-описовий метод, які дали змогу комплексно проаналізувати життєвий шлях владики Василя Величковського.

Джерельну базу нашої роботи становлять такі наукові праці: «Василь Всеволод Величковський Ч.Н.І. Єпископ-Ісповідник», Йорктон 1975; Ксенія Кавац «Арешт та ув'язнення владики Василя Величковського 1945–1955», Вінніпег 2014; «Життєві спомини Блаженного священномученика Василя Всеволода Величковського (Ч.Н.І.)», Манітоба 2016; «Моя надія – Ісус і Марія! Життя блаженного священномученика єпископа Василя-Всеволода Величковського (01.06.1903–30.06.1973)» / упор. І. Цар, Львів 2013. Додатковим матеріалом слугуватимуть праці таких дослідників, як А. Пекар, В. Маланчук, С. Мудрий та інші.

Структура дослідження: дипломна робота побудована за хронологічним принципом і складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаної літератури. У

першому розділі йдеться про те, як УГКЦ переживала міжвоєнні роки, висвітлено дитячі роки Василя Величковського, вступ до монастиря Згромадження редемптористів та початки його пастирської діяльності. У другому розділі зроблено спробу проаналізувати місійну працю душпастиря у Станіславові, на Волині, у Кам'янці-Подільському й Тернополі, представлено пастирську діяльність владики Василя Величковського в умовах радянської репресивної політики.

ВИСНОВКИ

У часи Андрея Шептицького духовне життя УГКЦ активно розвивалося. Особлива увага митрополита присвячувалася розбудові монашого життя, зокрема заснуванню чернечих орденів і згромаджень, серед яких – Згромадження редемптористів, із представниками якого він познайомився в Канаді на Євхаристійному конгресі. Діяльність Андрея Шептицького була спрямована на те, щоб серед молодого покоління виховати якомога більше покликань до священничого й монашого життя. Завдяки діяльності таких згромаджень духовне й релігійне життя почало відроджуватися. Згромадження редемптористів активно проявляло себе серед населення, особливо серед нижчих верств, які були найбільш незахищеними особами на той час, – це вбогі, сироти, знедолені. Члени цього Згромадження, допомагаючи і проводячи місійну працю серед різних соціальних верств, часто наражали себе на небезпеку, адже діяли всупереч забороні в часи панівного комунізму. Завдяки самовідданій праці редемптористи користувалися авторитетом і повагою серед місцевого люду.

Одним із відомих представників цього Згромадження є блаженної пам'яті владика Василь Всеволод Величковський, який, мабуть, неодноразово мав нагоду бачити добрі плоди праці оо. редемптористів, а згодом сам став одним із них. Про це йдеться в першому розділі нашої праці, де ми з'ясували, що майбутній ісповідник віри завдяки доброму вихованню й наставництву близьких і рідних йому людей, зокрема за сприяння рідної тітки Моніки, вступив спочатку до семінарії, а згодом до Згромадження редемптористів. Наступним етапом нашого дослідження є 1928 р. – період, коли Василій Величковський, прийнявши вічні обіти, береться за свою невтомну і славну працю у Христовому винограднику, якою швидко схиляє до себе серця людей, спраглих Божого Слова. Працюючи на Галичині, він привертав увагу місцевої влади, яка не дуже рада була бачити ревне служіння о. Величковського, який, окрім духовної підтримки людей, пробуджував національну свідомість народу.

У другому розділі зазначено, що на особливу увагу заслуговує діяльність о. Василя Величковського у Станіславові, де, перейнявшись його патріотичним і релігійним духом, місцеве населення почало проявляти свій національний характер, що не подобалося тамтешній польській владі. Реконструкція римо-католицького костелу на храм УГКЦ стала з боку місцевої влади причиною заборони о. Величковському провадити пастирську працю. У цьому розділі йдеться також про не менш важливий період у житті владики – його служіння на Волині та в Кам'янці-Подільському, де він вів активну діяльність серед місцевого населення – як вищої інтелігенції, так і простого люду. Хоча отець довго там не затримався, однак залишив після себе добрі плоди. За активну працю на Тернопільщині о. Величковський потрапив під нагляд правоохоронних органів СРСР і зазнав допитів в органах МДБ, але завдяки прихильності місцевих його відпустили на волю. Після звільнення 1955 р. він поселився у Львові, де також провадив активне пастирське життя. Там його заарештували у власній квартирі, знайшовши багато предметів літургійного вжитку. У 1963 р. тодішній митрополит Йосиф Сліпий висвячує о.

Василя Величковського на єпископа. Владика Величковський далі продовжує своє служіння на благо Церкви, докладаючи багато зусиль для розбудови церковного, літургійного, духовного життя народу. За це його вдруге заарештовують. Це сталося 1962 р. за написання книги «Історія ікони Матері Божої Неустанної Помочі», яку слідство визнало антирадянською, та за активне християнське служіння. Після другого заслання владиці заборонили проживати на Батьківщині, його земне життя закінчилося у Вінніпезі, де й до сьогодні перебувають його мощі.

Отже, усе життя єпископа Василя Величковського свідчить про неповторність та унікальність його особистості у світлі ісповідницької історії УГКЦ. Свою відданість Богові він виявив тоді, коли прийняв Таїнство Священства і вступив до Згромадження редемптористів. Без сумніву, життя владика було складним, у якому не бракувало духовних і тілесних випробувань. На ньому сповнилися слова псалмопівця Давида: «Багато скорбот у праведних, та від них усіх визволить їх Господь» (Пс. 33, 20).

Наслідком надзвичайної ревності в пастирській діяльності владика Василя стала його місійна діяльність на Станіславівщині, Волині, Тернопільщині та в Кам'янці-Подільському. Запорукою успішності місії слугували святість його життя та самовіддане служіння вірним.

Ставши єпископом, владика Василій продовжив пастирювати в нелегких умовах тоталітарного режиму. Загалом його місійна праця тривала понад 40 років і сприяла не тільки єдності УГКЦ з Апостольською столицею, але й послужила відродженню української ідентичності на поневолених землях.

Варто зазначити, що діяльність владика Величковського на місійних теренах була особливо плідною, його ініціатива дала поштовх для заснування багатьох греко-католицьких парафій та сприяла відродженню духовного життя загалом.

Заходячи в домівки греко-католицьких сімей чи підпільні монастирі, де в часи переслідувань служилися Божественні Літургії та відбувалося навчання катехизи, можна було почути: «Тут був о. Василь Величковський» – і це найкраща та вічно жива згадка про його святу діяльність.

Розповіді про боговгодне життя владика можна продовжувати, проте підсумок один – постать владика Василя Величковського в історії підпільної УГКЦ надзвичайно вагома, адже він своїм життям, служінням, невтомним запалом нести істину зробив її життєдайною навіть під пильним оком КДБ. Своїм життям і подвижницькою працею він показав достойний приклад християнського пастиря не лише для своєї рідної УГКЦ, а й для всієї апостольської Католицької Церкви. Діяльність блаженного владика Василя Величковського настільки глибока й багатогранна, що може слугувати добрим матеріалом для різноманітних студій не одного покоління дослідників.

ЗМІСТ

СПИСОК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ 5

ВСТУП 6

РОЗДІЛ I ЖИТТЄВИЙ ШЛЯХ БЛАЖЕННОГО ЄПІСКОПА ВАСИЛІЯ ВЕЛИЧКОВСЬКОГО 10

1. Становище УГКЦ у міжвоєнний період 10

2. Василій Величковський – юнацькі роки, навчання та священниче покликання.....18

3. Формация у редемптористів та початки служіння 27

РОЗДІЛ II ВАСИЛІЙ ВЕЛИЧКОВСЬКИЙ 1927–1973 рр. 31

1. Місіонерське служіння на Станіславщині та Волині 31
  2. Місійність у Кам'янці-Подільському та на Тернопільщині 39
  3. Душпастирство в умовах радянської атеїстичної політики 44
- ВИСНОВКИ 52
- СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ 55